

Слідчий, з'ясовуючи обставини вчиненого протиправного діяння – злочину проти довкілля, зобов'язаний ретельно, із суворим дотриманням процесуального закону, перевіряти, чи є причинний зв'язок між діянням (екологічним кримінальним правопорушенням) і фактом заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, чи не зумовлені шкідливі наслідки факторами, що не залежали від волі підозрюваної особи (стихийне лихо, пожежа тощо).

Відповідальність за злочини проти довкілля настає і в тому разі, коли відповідні дії були вчинені у зв'язку з виробничою або іншою діяльністю [3, с.105].

Список використаної літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України в зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х.:Одісей, 2012 – 360 с.
2. Уголовно-процессуальный кодекс Украинской ССР. Научно-практический комментарий / Под ред. П.Г.Цупренко. – К., 1984. – 596 с.
3. Митрофанов І.І. Злочини проти довкілля: навчальний посібник / І.І.Митрофанов, А.М.Притула. – Суми: Університетська книга, 2010. – 205 с.
4. Практикум по криминалистике / Под общ. ред. Н.П.Яблокова. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 431 с.
5. Винберг А.Я. Криминалистика: Учебник. – М.,1959 – 365 с.
6. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. – М.,1958. – 359 с.
7. Пашкевич П.Ф. Объективная истина в уголовном судопроизводстве. – М.,1961. – 157 с.

ПРОБЛЕМИ ПРИСУТНОСТІ ЕКСПЕРТА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ

*Безсонна Тетяна Федорівна
Харківський національний університет внутрішніх справ, старший викладач кафедри
криміналістики та судової експертології
Чугай Валентин Костянтинович
курсант 4-го курсу факультету №1*

У ході здійснення розслідування кримінального провадження виникає велика кількість перешкод, що викликана, як суб'єктивними причинами, які наявні в осіб, які здійснюють дану діяльність, так і наявністю певних прогалин в законодавстві.

Експерт, присутній у процесуальних діях, володіє правами й обов'язками, які зафіксовані в ст. 69 КПК України.

Експерт набуває право бути присутнім під час проведення процесуальних дій тільки після доручення йому провадження експертизи, тобто після початку експертного дослідження. Як зазначає М. Щербаковський - необхідність участі експерта в процесуальних діях обумовлена двома групами причин: гносеологічними і процесуальними [3, с. 89].

Гносеологічною причиною є недоброякісність вихідних даних і об'єктів, що надійшли на експертизу. Що виявляється у двох аспектах:

1. Кількісні та якісні характеристики об'єктів, які підлягають вилученню. Різний об'єм інформації про наявні під час слідчих (розшукових) дій об'єкти, який при позитивній ситуації може бути вичерпним, а при негативній – недостатнім. Щодо якісних характеристик, то важливу роль відіграє склад та матеріал який містить в собі об'єкт, у зв'язку з якими виникає необхідність у різноманітному способі первинного дослідження, фіксації та способу вилучення.

2. Відсутності у осіб, які безпосередньо спостерігають фіксують та вилучають речові докази під час слідчих (розшукових) дій, спеціальних знань, які необхідні для більш якісної

реалізації процесу збирання доказів. Під час вирішення ситуаційних завдань, пов'язаних із вивченням складних механізмів слідоутворення, нерідко виникає потреба в огляді місця, де знаходилися надані на експертизу об'єкти дослідження. Це зумовлює неможливість або проведення експертизи в цілому або об'єктивної, обгрунтованої, достовірної оцінки отриманих у ході дослідження результатів.

Процесуальною причиною є заборона на самостійне збирання доказів експертом (ч. 4 ст. 69 КПК України). Отримання доказів непередбаченим законом способом призведе до втрати допустимості, тобто доказового значення встановлених експертним шляхом фактів. Наявна заборона спрямована на те, щоб забезпечити дотримання встановленого законом правила, згідно з яким висновок експерта має ґрунтуватися на наявних у кримінальному провадженні доказах. Унаслідок зазначених причин експерт, який проводить доручене йому дослідження, змушений звернутися з клопотанням до особи (органу), що призначила експертизу (залучив експерта) про проведення процесуальної дії за його присутності. Тобто виявляється відсутність безперешкодного здійснення експертом своєї діяльності, значно ускладнює процес здійснення експертизи та негативно впливає на строки її завершення.

Найчастіше недоліки, пов'язані з неповнотою, неякісністю матеріалів, що надійшли на експертизу, усувається шляхом направлення відповідного клопотання експерта на адресу замовника експертизи про надання необхідних додаткових матеріалів (п. 2 ч. 3 ст. 69 КПК України). З метою забезпечення ефективності здійснення таких дій експерт повинен чітко перерахувати недоліки вихідних даних або об'єктів, тобто забезпечити вмотивованість такого клопотання і вказати шляхи усунення даних недоліків. Експерту необхідно сформулювати чіткий алгоритм дій для отримання додаткових матеріалів. Проте виникають ситуації, коли приписи відсутні й особа (орган), яка призначила експертизу не в змозі виконати даного клопотання, за відсутності спеціальних знань, що викликає необхідність в певному контролі безпосередньо в момент проведення процесуальної дії з боку особи, яка володіє відповідними знаннями. Зазначені ситуації обумовлюють необхідність особистої участі експерта в проведенні процесуальних дій.

Виникає природне запитання: навіщо експерту брати участь у процесуальних діях, коли ст. 71 КПК України передбачено такий суб'єкт процесу, як спеціаліст, який фактично є «технічним помічником» слідчого, прокурора, суду й може вирішити зазначені вище проблеми?

М. Щербаковський при відповіді на дане питання зазначає, що дійсно, спеціалісти, які беруть участь у процесуальних діях, найчастіше є співробітниками державних спеціалізованих експертних установ або служб, вони ж проводять експертизи, однак, незважаючи на подібність експерта й спеціаліста як учасників процесуальних дій, між ними є істотні відмінності пов'язані з виявленням слідів злочину та їх фіксацією. По-перше, спеціалісту, який виїжджає, наприклад, у складі слідчо-оперативної групи на місце огляду, заздалегідь не відомі обставини злочинної події та можливі її сліди. Експерт же, досліджуючи представлені речові докази, вилучені, як правило, з місця події, обізнаний про обставини злочину, а також про ту недостатню інформацію або об'єкти, які йому необхідні для завершення експертного дослідження. По-друге, фіксуючи обстановку місця проведення процесуальної дії в цілому та окремі об'єкти, здійснювані учасниками процедури, спеціаліст не завжди відображає їх у повному обсязі. Згодом зафіксованого матеріалу може бути недостатньо для проведення експертизи (рішення ситуаційного завдання). По-третє, у ході проведення процесуальної дії провідна роль належить слідчому (суду), а спеціаліст діє під його керівництвом [3, с. 90-91].

На нашу думку, участь експерта є більш доцільною тому, що заздалегідь володіючи вихідною інформацією про подію злочину та наявні вже відомості в кримінальному провадженні він здійснює прогноз, про те які обставини йому необхідно встановити, які об'єкти в ході процесуальної дії треба здобути для успішного завершення дослідження та надання обгрунтованого висновку.

С.А. Шейфер, підкреслює, що роль експерта в слідчих діях не збігається з роллю спеціаліста та полягає не в сприянні слідчому в отриманні доказів, а у виявленні з наступним відображенням у протоколі обставин, суттєвих для подальшої дачі ним висновку [4, с. 68, 112,

159]. Таким чином, експерт цілеспрямовано реалізує свою ініціативу в конкретних умовах процесуальної дії.

Таким чином, ми бачимо, що участь експерта відрізняється від інших форм залучення обізнаної особи до процесуальних дій за метою, тактикою проведення та процесуальною формою. Необхідними та достатніми умовами участі експерта в процесуальних діях є призначення експертизи (залучення експерта) у кримінальному провадженні; доручення провадження експертизи конкретному експерту; усунення недоліків представлених матеріалів шляхом проведення процесуальних дій, коли отримання якісних матеріалів для експертизи можливо тільки особисто експертом. З метою удосконалення та здійснення більш ефективної діяльності таким суб'єктом кримінального провадження як експерт, необхідне більш детальне дослідження усіх прогалин у законодавстві. Для цього необхідно скомпонувати дослідження як наявної теорії, тобто виробленої науковцями з певних питань експертної діяльності наявної проблематики, дослідження законодавства, яке регламентує процес діяльності експертних установ та самих експертів та з'ясувати яким чином впливає та або інша норма на процес здійснення суб'єктами експертизи своєї діяльності.

Список використаної літератури

1. КПК
2. ЗУ «Про судову експертизу».
3. Наукова стаття Шербаковський М. «Причини та зміст присутності експерта в процесуальних діях» / Національний юридичний журнал: теорія і практика Червень 2015р.
4. Шейфер С.А. Следственные действия. основания, процессуальный порядок и доказательственное значение / С.А. Шейфер. – Самара: Самарский гос. ун-т., 2004. – 218 с

ОКРЕМІ СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ОЗНАКИ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ СІМЕЙНЕ НАСИЛЬСТВО ЩОДО ДІТЕЙ

*Беспаль Ольга Леонідівна
Національний авіаційний університет, Навчально-науковий юридичний інститут асистент
кафедри кримінального права і процесу*

Однією з вагомих складових дослідження проблеми сімейного насильства є вчення про особистість злочинця, яке має велике як наукове, так і практичне значення, що дозволить вирішити ряд кримінологічних питань, зокрема, детермінанти сімейного насильства щодо дітей, а також розроблення заходів запобігання злочинам, які вчиняються на ґрунті сімейних відносин щодо дітей.

Соціально-демографічні ознаки властиві будь-якій особі й самі по собі не мають кримінологічного значення. До соціально-демографічних ознак належать стать, вік, місце проживання, сімейний стан, освітній рівень. В даній роботі окрему увагу буде зосереджено статейній приналежності осіб, які вчинили насильство в сім'ї щодо дітей.

В результаті проведеного нами дослідження було встановлено, що насильство в сім'ї проти життя та здоров'я щодо дітей вчиняється здебільшого особами чоловічої статі. За даними офіційної статистики з 2013 р. по 2016 р. (див. табл. 1) середній показник осіб чоловічої статі, які перебували на обліку за вчинення насильства в сім'ї становить 91,7%, середній показник осіб жіночої статі за вказані роки – 8,3%.

Кількість осіб, що перебували на обліку, які схильні до вчинення насильства в сім'ї за 2013–2016 роки [1]:

Роки	2013	2014	2015	2016
	р.	р.	р.	р.
Перебувало на	92 772	77 634	65 462	63 605